ПРЕПОРЪКИ

ПРЕПОРЪКА (ЕС) 2020/775 НА КОМИСИЯТА

от 5 юни 2020 година

относно основните елементи на справедливото обезщетение и други основни елементи, които да бъдат включени в техническите, правните и финансовите договорености между държавите членки за прилагането на механизмите за помощ съгласно член 15 от Регламент (ЕС) 2019/941 на Европейския парламент и на Съвета за готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор и за отмяна на Директива 2005/89/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

(нотифицирано под номер C(2020) 3572)

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз,

като взе предвид член 15, параграф 7 от Регламент (ЕС) 2019/941 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор и за отмяна на Директива 2005/89/ЕО ([1]),

като има предвид, че:

(1) В член 194, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) е посочено, че политиката на ЕС в областта на енергетиката има за цел, в дух на солидарност между държавите членки, да обезпечи сигурността на енергийните доставки в Съюза.

(2) Целта на Регламента за готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор е да допринесе за изпълнението на целите на Енергийния съюз, неразделна част от които са енергийната сигурност, солидарността, доверието и амбициозната политика в областта на климата.

(3) С настоящия регламент се въвежда механизъм за помощ между държавите членки като инструмент за предотвратяване или управление на криза в електроснабдяването в рамките на Съюза.

(4) Когато приемат мерките, необходими за прилагането на механизма за помощ, държавите членки трябва да съгласуват редица технически, правни и финансови въпроси в рамките на регионалните или двустранните си договорености и да ги опишат в плановете си за готовността за справяне с рискове.

(5) За да подпомогне държавите членки при изпълнението и след консултация с Групата за координация в областта на електроенергетиката (ГКОЕ) и с Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER), Комисията изготви настоящите необвързващи насоки относно ключовите елементи, които следва да бъдат включени в такива договорености,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

1. Държавите членки следва да се придържат към правно необвързващите насоки от приложението към настоящата препоръка. Тези насоки следва да помогнат на държавите членки да разработят технически, правни и финансови договорености за прилагане на задълженията за помощ по член 15 от Регламент (ЕС) 2019/941 и да ги опишат в плановете за готовност за справяне с рискове, които са длъжни да изготвят в съответствие със същия регламент.

2. Настоящата препоръка се публикува в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Съставено в Брюксел на 5 юни 2020 година.

За Комисията
Kadri SIMSON
Член на Комисията

([1]) ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 1.

ПРИЛОЖЕНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ

С Регламент (ЕС) 2019/941 („Регламента“) концепцията за солидарност се реализира на практика, като се създава механизъм за помощ между държавите членки, който се активира, когато бъдат изпълнени условията, предвидени в съответните разпоредби. Помощта е механизъм, който да се използва като последна мярка, за предотвратяване или управление на кризи в електроснабдяването.

1.1. **Механизмът за помощ**

Ако държава членка поиска помощ, механизмът за помощ включва задължение за останалите държави членки в рамките на регионалното споразумение или въз основа на двустранно споразумение ([1]) да сътрудничат в дух на солидарност за предотвратяване и управление на кризи в електроснабдяването. Ограниченията на помощта, която една държава членка може да предостави като цяло, са следните:

— максимално възможната, при специфичните кризисни условия, налична междузонова преносна способност;

— количеството електрическа енергия, необходимо за защита на нейната собствена обществена безопасност и лична сигурност ([2]);

— оперативната сигурност на собствената ѝ електрическа мрежа.

Различните елементи в регионалната или двустранната договореност, които обхващат правните, техническите и финансовите аспекти на помощта, отчасти вече са обхванати с член 15 от Регламента. Освен това в регионалните или двустранните си договорености държавите членки трябва да постигнат съгласие по всички необходими елементи и данни, за да се даде увереност и сигурност на всички, които са ангажирани с функционирането на механизма за помощ. Тези договорености трябва да бъдат описани в съответните планове за готовност за справяне с рискове; по-специално трябва да се включи механизмът за икономическо обезщетение. Регламентът и настоящите насоки не осигуряват хармонизация на всички аспекти на справедливото обезщетение между държавите членки.

Описаното в член 15 от Регламента обезщетение е широкообхватно. То включва плащания за електрическата енергия, доставена на територията на държавата членка, отправила искането за помощ, както и допълнителни разходи, като свързаните с това разходи за пренос и други разумни разходи, направени от държавата членка, която предоставя помощта.

Съществуват редица условия за правилното функциониране на мерките за помощ.

Първо, пазарните мерки следва да се прилагат възможно най-дълго. Държавите членки трябва да положат максимални усилия за завършване на разработването на координирани механизми или платформи, които позволяват доброволно споделяне на отговора от страната на потреблението и споделянето на друг гъвкав капацитет. Това е в интерес както на потенциалната предоставяща помощта държава членка, така и на отправилата искането държава членка, с цел избягване на ситуации, при които непазарните мерки — включително принудително ограничаване на потреблението на клиентите — ще трябва да започнат на по-ранен етап. Това е съобразено също така с общия принцип, заложен в Регламента, че на пазара трябва да се даде свобода в максимална степен за решаване на проблемите с доставките на електрическа енергия.

Второ, следва да се разреши изменение на цените на едро в съответствие с пазарните правила, дори при криза в електроснабдяването, стига функционирането на пазарите на електроенергия да не доведе до допълнително влошаване на кризата в електроснабдяването. Всъщност ограниченията за участие в тръжни процедури и определените по косвен или явен път пределни цени, които не съответстват на добре разработените пазарни правила ([3]), не позволяват на ценовите сигнали да отразят нуждата от допълнителна електроенергия, което пречи електроенергията да бъде насочена натам, накъдето е необходимо. Това означава, че следва да има възможност пазарните цени да се формират въз основа на предлагането и търсенето за възможно най-дълго време до настъпването на криза, а цените за уреждане на дисбаланса след криза следва да отразяват разходите на потребителите поради прекъсвания на доставките. Това предотвратява посочването на определени по косвен път пределни цени в правилата за балансиране, имащи възпиращо действие за инвестициите в гъвкавия и надежден капацитет, което може да помогне за избягване на кризи в електроснабдяването.

([1]) В съответствие с член 12, параграф 1 от Регламента, „регионалните мерки“ следва да бъдат договорени в рамките на съответния регион между държави членки, които имат техническа възможност да си предоставят една на друга помощ в съответствие с член 15. За тази цел държавите членки могат също да сформират подгрупи в рамките на даден регион и да договорят регионални мерки на двустранна или многостранна основа. В допълнение към това, „двустранните мерки“ следва да се договарят между държави членки, които са пряко свързани, но не са част от един и същ регион.

([2]) Крайната цел на механизма за помощ е да се защити обществената безопасност и личната сигурност, както е установено в член 15, параграф 2 от Регламента.

([3]) Правилата, свързани с пределните цени и техническите ограничения за оферирање, са посочени в член 10 от Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 54).

Трето, трансграничният достъп до инфраструктурата следва винаги да се поддържа доколкото е възможно технически и от гледна точка на безопасността в съответствие с Регламент (ЕО) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета ([4]), дори в случай на криза в електроснабдяването. С договореностите следва да се гарантира, в зависимост от техническите ограничения във всяка държава членка, че междузоновата преносна способност и офертите от страната на потреблението, когато е целесъобразно, са напълно достъпни за трансгранични пазарни участници. По този начин се забавя необходимостта от ограничаване на потреблението на клиентите в държавата членка, която е изправена пред затруднения с доставките.

Четвърто, държавите членки се насърчават да си сътрудничат на всички етапи на дадена криза в електроснабдяването. Чрез ефективно сътрудничество в ранните етапи може да се предотврати настъпването или разрастването на дадена криза в електроснабдяването и да се смекчат последиците от нея.

Помощта може да бъде задействана единствено от отправилата искането държава членка само в краен случай, ако са изчерпани всички възможности, предоставени от пазара, или когато е явно, че само пазарните мерки не са достатъчни, за да се предотврати по-нататъшно влошаване на ситуацията с доставката на електроенергия, особено когато не се предлага електроенергията, необходима за защита на обществената безопасност и личната сигурност. Освен това трябва да бъдат изчерпани националните мерки в плана на отправилата искането държава членка за готовност за справяне с рискове.

1.2. **Правно основание**

В член 15, параграф 7 от Регламента се посочва, че след консултация с Групата за координация в областта на електроенергетиката (ГКОЕ) и Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия („ACER“), Комисията трябва да предостави необвързващи насоки за основните елементи на справедливото обезщетение, посочено в параграфи 3—6, и други основни елементи на техническите, правните и финансовите договорености, посочени в параграф 3, а така също и за общите принципи на взаимопомощ, посочени в параграф 2.

1.3. **Приложно поле на насоките**

В членове 12 и 15 от Регламента са определени различни елементи и аспекти на механизма за помощ, които трябва да бъдат съгласувани и включени в регионалните и двустранните договорености. При все това с Регламента на държавите членки се предоставят широки правомощия при договарянето на съдържанието на такива координирани мерки и впоследствие на съдържанието на предлаганата от тях помощ. Държавите членки трябва да вземат решения и да се договорят за такива координирани мерки, по-специално относно необходимите технически, правни и финансови договорености за прилагането им.

За да бъдат предложени полезни насоки по тези и по всички допълнителни елементи, които могат да бъдат включени в такива договорености, преди всичко е необходимо по-добро разбиране на ситуацията, в която е възможно да се активира помощта, и на усилията и основните принципи, които биха могли изцяло да предотвратят възникването на такава ситуация. Настоящите необвързващи насоки не предоставят и не могат да предоставят изчерпателен и задължителен списък, който да е подходящ за всички държави членки, тъй като държавите членки трябва да имат свободата да изберат най-подходящите решения предвид техните възможности, съществуващите рамки, ситуацията и приоритетите. Вместо това в насоките се препоръчва използването на набор от необходими и от опционни елементи и се описват възможните начини за прилагане на някои мерки за помощ.

Според предложения подход държавите членки следва да разработят координирани мерки въз основа на съществуващите национални рамки и процедури, когато това е възможно, и да направят необходимите корекции в тях за целите на помощта. Това може да включва използването на съществуващи платформи или механизми за мерки от страната на потреблението или съществуващи механизми за обезщетение на клиенти.

2. ПРАВНИ, ТЕХНИЧЕСКИ И ФИНАНСОВИ ДОГОВОРЕНОСТИ

2.1. **Правни договорености**

С правните договорености се цели осигуряването на правна сигурност за всички, които са ангажирани с предоставянето или получаването на електроенергия при криза в електроснабдяването. На държавите членки, участващи в прилагането на механизма за помощ, се препоръчва да въведат ясни, прозрачни и ефективни правни договорености, така че заинтересованите страни да бъдат наясно с правилата и процедурите за трансгранична помощ.

([4]) ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 54.

В член 12 от Регламента се изисква плановете за готовност за справяне с рискове да включват регионални и, когато е приложимо, двустранни мерки, които осигуряват предотвратяване и управление по подходящ начин на кризи в електроснабдяването с трансгранично въздействие. При установяването на правни договорености, държавите членки могат също да разгледат възможността за създаване на подгрупи в рамките на даден регион ([5]), включващи онези държави членки, които имат техническа възможност да си предоставят една на друга помощ. Това е така, тъй като не всички държави от по-голям регион ще могат непременно да предоставят електроенергия на друга държава членка в условията на криза. Следователно не е необходимо да се сключват регионални споразумения за конкретни трансгранични мерки с всички държави членки в даден регион, а само с онези, които имат техническата възможност да предоставят помощ. Двустранните мерки следва да се договарят между държави членки, които са пряко свързани, но не са част от един и същ регион.

Възможно е да има конкретни ситуации, в които държава членка не е пряко свързана с друга държава членка. Това положение може да се промени благодарение на инфраструктурни проекти за междусистемни връзки, които в момента се разработват. Ако междусистемните връзки влязат в експлоатация след приемането на съответните плановете за готовност за справяне с рискове, съответните държави членки ще трябва при първа възможност да сключат правните, финансовите и техническите договорености, посочени в член параграф 15 от Регламента, и да актуализират плановете за готовност за справяне с рискове, за да отразят тези договорености.

2.1.1. *Съответни държави членки*

Държавите членки, попадащи в обхвата на механизма за помощ, са:

— държавата членка, която е отправила искане за помощ; както и

— всички държави членки, които имат техническа възможност да предоставят помощ в един и същ регион (чрез регионално споразумение), и държавите членки с двустранни споразумения (които са свързани с отправилата искането държава членка, но не принадлежат към същия регион).

Ако отправилата искането държава членка има регионално споразумение и/или двустранно споразумение, тя следва да съобщи нуждата си от помощ на всички държави членки, които могат да предоставят такава помощ.

2.1.2. *Отправяне на искане за помощ*

Тъй като кризите в електроснабдяването изискват бърза реакция, искането за помощ следва да бъде кратко, стандартизирано и да съдържа минималния обем необходима информация. В най-добрия случай, когато държавите членки сключват регионална или двустранна договореност, може да съгласуват образец на искането, който да приложат към споразумението като приложение. Следната информация може да се счита за необходимия минимум за ефективна реакция на искане за помощ:

— име на отправилата искането държава членка, включително отговорната институция и лице(а) за контакт;

— наименование на оператора на преносната система (ОПС) и на номинирания оператор на пазара на електроенергия (НОПЕ) и отговорното(ите) лице(а) за контакт;

— посочване на очаквания дефицит от гледна точка на енергия и мощност (изразен във взаимно съгласувана мерна единица) и очакваната продължителност на тази разлика;

— посочване от отправилата искане държава членка на предпочитания междусистемен електропровод или пунктове за доставка, когато е приложимо (например за мобилни генератори);

— по отношение на някои специално договорени технически инструменти (искане за повторно активиране на електроцентрали със замразена дейност, прехвърляне на мобилни генератори, активиране на стратегически резерви и др.) — искане за посочване на момента на първата възможна доставка и очакваната продължителност на доставката (посочва се очакваният период, през който помагащата държава членка ще предостави помощта);

— препратка към ангажимента, поет от отправилата искането държава членка да плати обезщетение за помощ.

2.1.3. *Потребителите на електроенергия имат право да получат специална защита срещу изключване от съображения за обществена безопасност и лична сигурност*

В член 11 от Регламента се описва кои мерки следва да бъдат включени в плановете за готовност за справяне с рискове по отношение на националните мерки за предотвратяване, подготвяне за и смекчаване на криза в електроснабдяването. В параграф 1, буква з) се позволява на държавите членки да определят по отношение на обществената безопасност и личната сигурност кои категории потребители на електрическа енергия имат право, в

([5]) В Регламента „регион“ се определя като група от държави членки, чиито оператори на преносни системи имат общ регионален координационен център, както е посочено в член 36 от Регламента относно електроенергията.

съответствие с националното право, да получат специална защита от изключване и да обосноват необходимостта от такава защита. „Обществената безопасност и личната сигурност“ се отнасят до благополучието и защитата на широката общественост и касаят превенцията и защитата от опасности, свързани с потребители, които имат право да получат специална защита от изключване.

За да защитят обществената безопасност и личната сигурност, държавите членки следва да установят специални мерки за гарантиране на непрекъснатост на електрозахранването в светлината на:

— национална, регионална или местна критична нужда;

— въпроси, свързани с общественото здраве и безопасност;

— потенциалът за катастрофални щети или висок риск от значителни проблеми, свързани с безопасността (например поради екологични рискове);

— потенциално излагане на заплахи за сигурността;

— технически възможности за избирателни изключвания.

Съгласно Регламента държавите членки могат да определят в съответствие с националното право кои категории потребители на електрическа енергия имат право да получат специална защита от изключване. При определянето на тези категории държавите членки следва да вземат предвид продължителността и размера на кризата, което може да окаже влияние върху списъка на потребителите на електрическа енергия, имащи право да получат специална защита от изключване. Ако кризата продължи повече от определен срок или надвиши определен обхват, това може да застраши живота, сигурността или здравето на по-големи части от населението. Във всеки случай списъкът на потребителите на електрическа енергия, които имат право да получат специална защита от изключване, следва да бъде ясно определен в плановете за готовност за справяне с рискове, както и категорията потребители, която може да бъде включена в него само в случай на мащабна криза с голяма продължителност. Списъкът трябва да съответства на рисковите сценарии, определени на национално и регионално равнище, включени в плановете за готовност за справяне с рискове, и на прогнозираното им въздействие.

Примери на потребители на електрическа енергия, които биха могли да получат специална защита от изключване, са:

— Енергиен сектор:

  — Електроенергиен подсектор: собствените критични изисквания на електроенергийната система, по-специално изискванията за поддържане на производствения капацитет и ядрената безопасност, както и диспечерските центрове.

  — Газов подсектор: критични съоръжения на газовата система за поддържане на безопасността на газовите инсталации и диспечерските центрове.

  — нефтопреработвателни заводи и жизненоважни помпени станции за нефт за поддържане на безопасността на инсталациите.

— Транспортен сектор:

  — Въздушен транспорт: големи летища и свързаните с тях съоръжения за контрол.

  — Железопътен транспорт: значителни железопътни операции, ако зависят от общото електроснабдяване.

  — Автомобилни превози: системи за контрол на управлението на движението и сигналите за движението.

  — Морски транспорт: големи пристанища и докове и свързаните с тях съоръжения за контрол.

— Сектор на здравеопазването: здравни заведения включително болници и частни клиники.

— Водоснабдяване: основни съоръжения за водоснабдяване и канализация.

— Цифрови и телекомуникационни услуги, когато е налице нужда на национално ниво от продължаване на работата.

— Сигурност и безопасност:

  — Служби за извънредни ситуации от национално/регионално значение.

  — Съоръжения за гражданска защита.

  — Обекти на въоръжените сили, по-специално такива, които предоставят подкрепа за гражданска защита.

  — Обществени или частно притежавани места за лишаване от свобода.

— Административни бази, когато е налице нужда на национално ниво от непрекъснатост на операциите.

— Финансови служби, когато има необходимост от непрекъснатост на операциите на национално или европейско ниво.

— Обекти с промишлени процеси, които не могат да се поддържат в състояние на готовност, при които изключването може да причини значителни проблеми за безопасността.

При онези държави, които са определили в националното право потребителите на електрическа енергия, имащи право да получат специална защита от изключване, списъкът трябва да се актуализира с прогнозното потребление за всеки от елементите.

Препоръчва се да се гарантира, че потребителите на електрическа енергия, които имат право да получат специална защита от изключване, са сключили също стабилни договорености за непрекъснатост на дейността с цел поддържане на адекватно предлагане на услуги в случай на криза в електроснабдяването, вместо да разчитат само на договореностите в плановете за готовност за справяне с рискове.

Всички потребители на електрическа енергия, които имат право да получат специална защита от изключване, следва също да намалят натоварването си възможно най-много в случай на криза в електроснабдяването. Ако ситуацията се влоши и рискът от недостиг на снабдяване на тези потребители с електрическа енергия е неизбежен, следва да се даде приоритет на предотвратяването на загубата на живот и на минимизирането на риска от бедствия, които биха могли да доведат до загуба на живот или големи щети.

2.1.4. *Начало и край на предоставянето на помощ*

В член 15, параграф 3 от Регламента се изисква държавите членки да се споразумеят относно задействането на помощта и нейното преустановяване. Това трябва да стане при спазване на необходимите технически, правни и финансови договорености.

В член 2, параграф 9 от Регламента „криза в електроснабдяването“ е определена като ситуация на значителен недостиг на електрическа енергия или невъзможност за доставяне на електрическа енергия на клиентите съгласно определеното от държавите членки и описаното в техните планове за готовност за справяне с рискове, която ситуация е съществуваща или предстои да настъпи. След обявяването на криза в електроснабдяването от компетентния орган на съответната държава членка, всички договорени мерки следва да бъдат приложени в максимална степен.

Факторът, водещ до искане на помощ, следва да бъде определен във връзка с всяка съществуваща или непосредствена ситуация, при която се очаква да бъдат необходими непазарни мерки за избягване или свеждане до минимум на въздействията на кризата в електроснабдяването.

По-специално, когато категориите потребители на електрическа енергия, които имат право да получат специална защита от изключване, са определени в националното право, факторът, водещ до искане на помощ, следва да бъде определен във връзка със съществуваща или непосредствена ситуация, при която държава членка не може да осигури защита от изключване за категориите потребители на електрическа енергия, посочени по отношение на обществената безопасност и личната сигурност, въпреки всички национални пазарни и непазарни мерки. При държавите членки, които не определят в националното право категории потребители на електрическа енергия, имащи право да получат специална защита от изключване, факторът, водещ до искане на помощ, следва да бъде определен във връзка със съществуваща или непосредствена ситуация, при която държава членка не може да достави количеството електрическа енергия, необходима с цел защита на обществената безопасност и личната сигурност.

За всеки рисков сценарий, определен в плана за готовност за справяне с рискове, държавите членки следва да посочат задействащото събитие. Това може да е събитие, което е част от или извън операциите. Събития, които са част от операциите, могат да бъдат загуба на управляемост, липса на баланс между производство и търсене, липса на резерви или невъзможност за доставка на електрическа енергия поради физически повреди на части от системите. Събития извън операциите могат да бъдат например външни заплахи за сигурността.

Рискът от злоупотреба с механизма за помощ чрез неоправдано искане за помощ е твърде малък поради строгите условия, които трябва да бъдат изпълнени преди задействането на механизма за помощ.

Без да се засяга това, което държавите членки са договорили в съответните регионални или двустранни споразумения, задължението за предоставяне на помощ следва да спре да се прилага, когато:

— държавата членка, отправила искането за помощ уведоми държавата(ите) членка(и), предоставяща(и) помощ, че отново е в състояние да доставя електрическа енергия на своите потребители на електрическа енергия, имащи право да получат специална защита от изключване, или да осигури доставката на електрическата енергия, необходима с цел защита на обществената безопасност и личната сигурност;

— държавата членка, предоставяща помощ вече не може да снабдява собствените си потребители на електрическа енергия, особено потребителите, имащи право да получат специална защита от изключване, или вече не може да осигурява доставката на електрическа енергия с цел защита на обществената безопасност и личната сигурност поради влошаване на собствената ѝ система.

Възможно е също така, въпреки продължаваща остра криза в електроснабдяването, държавата членка, която първоначално е поискала помощ, да реши да поиска отлагане на помощта, тъй като например не може да си позволи да плати.

2.1.5. *Роли и отговорности*

Крайна отговорност за управлението на механизма за помощ следва да носят държавите членки. По-специално това включва решението да се поиска помощ и цялостния мониторинг на прилагането на механизма от субектите, отговарящи за конкретни задачи. Според Регламента не се изисква създаването на специални нови субекти. На държавите членки се препоръчва да разпределят отговорностите между съществуващи субекти или, ако са налице специални обстоятелства, да ги възложат на нови субекти, като се вземе предвид тяхната организационна структура и опит в управлението на кризи и реагиране при извънредни ситуации. За да се намалят разходите и по-специално да се избегнат фиксираните разходи, държавите членки следва да използват съществуващи механизми, когато това е възможно. Водещият принцип в това отношение следва да бъде ефективното и ефикасно предоставяне на помощ.

Компетентните органи съгласно Регламента са отговорни за прилагането на рамката, като е налице ясно възлагане на задачите и отговорностите на съответните участници като националния координатор при кризи, координатора или екипа, съставен от съответните национални мениджъри на кризи в електроснабдяването, ОПС, националния регулаторен орган и електроенергийните предприятия. Компетентните органи разполагат също така с най-добрите възможности за изготвяне на регионалните и двустранните договорености заедно с компетентните органи на другите държави членки. Тези договорености ще формират правното основание за помощта, в това число плащането на обезщетение и финансовите разплащания след предоставянето на помощта. Държавите членки и компетентните им органи са също така най-подходящи да отговарят за изпращането или получаването на искания за помощ, за координирането на мерки и за уведомяването, когато прилагането на помощта бъде спряно. В крайна сметка финансовата отговорност за обезщетението следва да се носи от държавите членки, за да се осигурят достатъчни гаранции за бързото изплащане на справедливо обезщетение.

В съответствие с техническите и правните ограничения във всяка държава членка, националните регулаторни органи са най-подходящи да ръководят или поне да участват в процеса на изчисляване на разходите. За предпочитане е операторите на преносни системи (ОПС) да отговарят за изпращането на необходимите количества електрическа енергия, като правят това по икономически ефективен начин.

С подкрепата на регионалните координационни центрове и регионалните координатори за сигурност (предстои създаването на регионални координационни центрове) ОПС са в най-добра позиция да поемат отговорност за координирането на всички технически аспекти и прилагането на всички необходими оперативни мерки, когато се прилага помощ. Съответният субект в държавата членка, който отговаря за предоставянето на помощ, би могъл също така да е субектът, отговарящ за събирането на искания за снабдяване с електрическа енергия и допълнителните разходи, тяхната проверка и препращането им към субекта в държавата членка, която се ползва от помощта. В този контекст може да е от полза прилагането на принципа за обслужване на едно гише. На държавите членки се препоръчва да определят и да съгласуват кой субект отговаря за събирането и препращането на исканията за обезщетение за ограничаване на потреблението.

Ако в регионалните и двустранните договорености, сключени между държавите членки, бъде предвиден медиатор, това може да създаде увереност във всички страни по отношение на плащането и изчисляването на разходите за обезщетение. Медиаторът би помогнал също така при разрешаването на всички разногласия по отношение на размера на обезщетението, което следва да бъде платено.

2.1.6. *Правна форма на регионалните и двустранните договорености*

Няма изрично изискване по отношение на правната форма на регионалните и двустранните договорености. Държавите членки са свободни да определят правната форма, създаваща права и задължения помежду им в случай на прилагане на механизма за помощ. Правото да се иска помощ и задължението да се предоставя помощ са определени в членове 14 и 15 от Регламента. С регионалните и двустранните договорености ще бъде определен начинът, по който следва да се упражняват тези права и задължения, установени в правото на Съюза. Договореностите следва да бъдат оперативни, а не политически по своя характер. В зависимост от изискванията на националното законодателство на всяка държава членка, за целите на прилагането може да е достатъчно съответните органи да сключат задължителна административна договореност. Това може да включва разпоредби по съществуващи регионални или двустранни договори, договорни споразумения между оператори на преносни системи или конкретни лицензионни условия за електроенергийните предприятия, при условие че те се контролират от съответните компетентни органи. От друга страна, един необвързващ правен инструмент като меморандум за разбирателство не би бил достатъчен сам по себе си, тъй като той не създава правни задължения между участниците. Следователно разчитането основно на договорености под формата на меморандум не може да отговори на изискванията на член 15 за създаване на правно обвързваща система за помощ и би могло да се тълкува като недостатъчно изпълнение на член 15 ([6]).

([6]) Договореностите под формата на меморандум за разбирателство следва да бъдат допълнени от задължителни национални мерки, които осигуряват прилагането на разпоредбите на меморандума за разбирателство.

2.1.7. *Помощ преди сключването на регионални и двустранни споразумения*

В съответствие с член 15 от Регламента, в случай на криза в електроснабдяването, когато държавите членки все още не са съгласували координирани мерки и не са постигнали технически, правни и финансови договорености, те следва да се споразумеят за *ad hoc* мерки и да постигнат договорености, включително по отношение на справедливото обезщетение. Когато държава членка поиска помощ преди сключването на такива споразумения, тя следва да се ангажира да плати справедливо обезщетение преди получаването на помощта.

2.1.8. *Третиране на поверителната информация*

Всички процедури, включващи държавите членки или техните органи, посочени в Регламента, трябва да се прилагат от тях в съответствие с приложимите правила, включително националните правила, свързани с работата с поверителна информация и процеси. Ако това води до ситуация, при която не може да бъде разкрита информация, включително като част от плановете за готовност за справяне с рискове, държавата членка или въпросният орган могат да представят неповерително обобщение на тези резултати или трябва да направят това при поискване.

Комисията, ACER, ГКОЕ, Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия (ЕМОПС за електроенергия), държавите членки, компетентните органи, националните регулаторни органи и други съответни органи, субекти или лица, които получават поверителна информация в съответствие с Регламента, следва да гарантират запазването на поверителността на чувствителната информация.

2.2. **Технически договорености**

Предназначението на техническите договорености е да бъдат описани всички необходими технически разпоредби и условия, които да осигурят практическото функциониране на механизма за помощ. Това би изисквало задължителен предварителен обмен на информация относно техническите възможности и ограничения на съответната електроенергийна инфраструктура и максималното разчетно количество електроенергия, което може да се насочи за помощ, заедно с оценка на техническите ограничения, които биха затруднили помощта. Ако съществуват технически или други ограничения, държавите членки се насърчават да намерят и договорят взаимноприемливи решения, които да се прилагат, за да се осигури необходимата междузонова преносна способност, ако бъде задействан механизмът за помощ.

В зависимост от техническите ограничения в рамките на всяка държава членка може да се окаже, че ОПС, с подкрепата на регионалния координационен център, са най-подходящи да поемат отговорност за координирането на всички технически аспекти и за прилагането на всички необходими оперативни мерки, въз основа на техните познания за електроенергийните системи и съществуващите трансгранични схеми за сътрудничество помежду им в случай на извънредни ситуации ([7]). Тези съществуващи структури и споразумения за сътрудничество и полученият опит следва да послужат като основа за помощта. Във всички случаи следва да бъде идентифицирана ясна обща рамка (ако вече има налична такава) или тя да бъде създадена, включително със съответните технически условия, така че необходимото сътрудничество да се осъществява на основата на правна сигурност. Техническите данни следва да могат да се актуализират в плановете за готовност за справяне с рискове.

2.2.1. *Технически решения и координация (член 15, параграф 2)*

Може да се предвидят технически решения и договорености за различните части от инфраструктурата в дадена държава членка. Това ще даде ясна представа за помощта, която може да бъде предоставена, и за свързаните технически ограничения, както и по-добра преценка на разходите по прилагането на всяка мярка (ако е уместно). Тъй като потенциалните кризисни ситуации могат да са твърде различни, важно е държавите членки да разполагат с широк кръг от възможности и инструменти, които да ползват. В техническите договорености може да бъде включен ориентировъчен и неизчерпателен списък с технически решения, за да може страните да бъдат запознати със стъпките, които може да се предприемат за целите на помощта преди и по време на извънредни ситуации. Провеждането на симулации на мерките за помощ може да е от полза за осигуряването на готовност за такива ситуации.

Насоките относно експлоатацията на системата ([8]) и Мрежовият кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването ([9]) представляват подробно ръководство с правила относно начина, по който операторите на преносни системи и другите съответни заинтересовани страни следва да действат и да си сътрудничат за обезпечаване на сигурността на системата. В тях също така се хармонизират техническите стандарти на ОПС и протоколите за извънредни ситуации във всяка синхронна зона. Тези технически правила имат за цел да осигурят ефективно справяне на експлоатационно ниво с по-голямата част от авариите в електроснабдяването. За да се справят с кризисни ситуации в електроснабдяването, които биха могли да имат по-голям мащаб и по-голямо въздействие, когато правилата за функционирането на пазара и експлоатацията на системата сами по себе си повече

([7]) Например: Служба за взаимопомощ при извънредни ситуации (MEAS) договори между ОПС.

([8]) Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 г. за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия (ОВ L 220, 25.8.2017 г., стр. 1).

([9]) Регламент (ЕС) 2017/2196 на Комисията от 24 ноември 2017 г. за установяване на Мрежов кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването (ОВ L 312, 28.11.2017 г., стр. 54).

не са достатъчни, държавите членки следва да постигнат съгласие за конкретни мерки, които надхвърлят отговорността на ОПС, за предотвратяване, подготовка и управление на такива ситуации. Правилата, които регулират вътрешния пазар, както и правилата за експлоатацията на системата, включени в насоките относно експлоатацията на системата и Мрежовия кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването (които уреждат съкращаването на трансакциите, ограничаването на предоставянето на междузонова преносна способност за разпределение или ограничаването на предоставянето на графици), следва да се спазват дори по време на такива кризисни ситуации.

В Мрежовия кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването се установяват изискванията за управлението от ОПС при извънредни състояния, състояния на прекъсване или на възстановяване на електроснабдяването и координирането на експлоатацията на системата в целия Съюз при такива състояния, включително процедурата за спиране на пазарните дейности, плана за защита и плана за възстановяване на електроснабдяването. Планът за защита на системата представлява техническите и организационните мерки, които се предприемат, за да се предотвратят разпространяването или влошаването на смущението в работата на преносната система, с цел да се избегне състояние на широкомащабно смущаване на работата и състояние на прекъсване на електроснабдяването.

В техническите решения и договорености следва да се използват изцяло възможностите, предоставяни посредством регионално сътрудничество. Ето защо тези договорености следва да включват съгласуваните технически стъпки, необходими за предотвратяване на кризата, както и съгласуваните технически стъпки, необходими за смекчаване на нейното въздействие и за избягване на ескалация, когато настъпи кризата.

Някои от техническите решения са превантивни, т.е. изпълнени са на достатъчно ранен етап, за да се сведе до минимум рискът от бъдещи кризи (например, разработване на продукти за повторно диспечиране при екстремни събития през зимата или промяна на продължителността на планирано изключване). Други се използват точно преди събитието, т.е. когато има доказателства, че кризата може да възникне (в подготвителния етап). И накрая, други се използват по време на прекъсването, за да ограничат или съкратят последиците от кризата.

За всяко техническо решение се препоръчва плановете за готовност за справяне с рискове да включват информация за неговата възможност (GWh/седмица), независимо дали тя вече е проверена на практика, време за стартиране от вземането на решение до ефекта, потенциална продължителност, субект, отговорен за всяко измерване, зависимост от други мерки, странични ефекти и всякакви други забележки. По отношение на непазарните решения, в съответствие с член 11, параграф 1, буква ж), следва да се посочи как те отговарят на изискванията, определени в член 16.

Когато кризата бъде обявена за съществуваща или неизбежна, трябва да има координация между съответните ОПС, НОПЕ, операторите на разпределителни системи (ОРС), националните координатори при извънредни ситуации, компетентни органи и субектите, участващи в доставките на електрическа енергия. Те следва да бъдат включени достатъчно рано в обсъжданията относно разпоредбите за помощ и евентуално да им бъде възложена задача да работят заедно за изпълнение на договореностите за помощ.

В изключителни случаи, когато междузонова преносна способност е била предложена на пазара, но е останала неизползвана, ОПС следва да имат право да използват тази способност.

2.2.2. *Техническа информация при ранното предупреждение и обявяването на криза (член 14) и методика за оценка съгласно член 15, параграф 3 (която следва да бъде преоценена въз основа на техническата възможност за предоставяне, след като бъде поискана помощ по време на кризата)*

С цел прозрачност и като основа за обсъжданията относно необходимата помощ държавите членки следва да информират другите държави членки в рамките на своето регионално споразумение и всички други двустранни споразумения (т.е. потенциални доставчици на помощ) за теоретичните максимални количества електрическа енергия, които могат да поискат, състоянието и ограничението на междузоновата преносна способност, периода, през който може да бъде поискана помощ, и задействането на помощта. Все пак точните количества електрическа енергия, които са необходими, поискани и налични, ще са известни едва при задействане на помощта. Когато се изчисляват тези разчетни максимални количества електрическа енергия, трябва да се вземат предвид най-малко следните елементи:

— посочване на очаквания недостиг по отношение на енергията и мощността и очакваната продължителност на този недостиг поради липса на производствен капацитет и/или междузонова преносна способност;

— посочване на несигурността на очаквания недостиг, който е функция от ограничената предсказуемост на променливото производство на възобновяеми източници, ограничената предсказуемост на реалното търсене, както и възможността за непланирани изключвания на генериращите мощности;

— специфични характеристики на системата на държавата членка: състоянието на междусистемните електропроводи, ако е приложимо (в случай на изключване), нивото на водохранилищата и очакваното му развитие, капацитетът за съхранение, възможностите за отговор от страната на потреблението, възможността за недостиг на гориво и т.н.;

— всяка друга критична експлоатационна характеристика, която може да се повлияе поради кризата (например, недостигът на газ може да повлияе на възможностите за регулиране на честотата в определен район или да доведе до намаляване на разполагаемите резерви за първично регулиране на честотата и резервите за автоматично вторично регулиране на честотата).

Подходяща отправна точка за анализа на потенциалните количества електрическа енергия могат да бъдат последните оценки на адекватността в краткосрочен и сезонен план. Предишната информация следва да бъде актуализирана, когато е налице нова информация и когато кризата действително настъпи, за да бъдат преоценени изискванията и състоянието на системата.

2.2.3. *Оперативна сигурност на мрежите*

При сценариите на риска могат да се обмислят по-екстремни събития, други изключителни извънредни ситуации и извънредни ситуации извън границите, които не са включени в списъка на извънредните ситуации ([10]), или нарушения на ограниченията във връзка с оперативната сигурност, които трябва да бъдат взети под внимание. Необходимо е да се извърши специална оценка, за да се определят потенциалните ситуации, които не са свързани със сигурността, както и потенциалните насоки на действие за справяне с такива ситуации.

В договореностите могат да бъдат описани техническите възможности и ограничения на отделните мрежи за доставка на електроенергия, които трябва да се поддържат с оглед на безопасното и надеждно функциониране на електроенергийната система. Това е важна информация както за даващата, така и за получаващата помощ държава членка.

2.2.4. *Спазване на пазарните правила*

Съгласно член 16 от Регламента мерките, предприемани за предотвратяване или смекчаване на кризи в електроснабдяването трябва да бъдат в съответствие с правилата за вътрешния пазар на електроенергия и за експлоатация на системата. По-специално, пазарите следва да останат активни и да се предприемат пазарни мерки във възможно най-голяма степен, т.е. цените следва да съответстват на условията на търсенето и предлагането, а достъпът до трансграничните междусистемни електропроводи следва да бъде отворен при стандартни условия. Високите цени (в часове на недостиг) следва да се считат за обичайни при функционирането на пазарите на електроенергия, тъй като представляват ключов инструмент за пускане на допълнителна електроенергия в мрежата и за задоволяване на търсенето в краткосрочен и дългосрочен план.

По същия начин трябва да се спазват указанията за експлоатация на системата в нормално състояние и в състояние на повишено внимание, а Мрежовият кодекс относно извънредните ситуации трябва да се спазва при извънредни състояния, състояния на прекъсване или на възстановяване на електроснабдяването.

2.2.5. *Активиране на непазарни мерки*

Съгласно член 16 от Регламента непазарните мерки могат да бъдат активирани само при криза в електроснабдяването:

— в краен случай, ако всички предоставени от пазара възможности са изчерпани, или

— когато е очевидно, че пазарните мерки сами по себе си не са достатъчни, за да се предотврати по-нататъшно влошаване на ситуацията с електроснабдяването.

Освен това, не се допуска непазарните мерки да изкривяват неоправдано конкуренцията и ефективното функциониране на пазара на електроенергия. Те трябва да са необходими, пропорционални, недискриминационни и временни. Непазарните мерки, състоящи се в ограничаване на потока на електроенергия между държавите членки, не могат да надхвърлят мерките, изброени в точка 2.2.5.1, и могат да бъдат инициирани само според предвидените в тази точка правила.

Непазарните мерки следва да бъдат активирани възможно най-късно, като се вземе предвид най-актуалната информация относно състоянието на електроенергийната система (състояние на системата и прогнози). Освен това следва да се предостави достатъчно време за комуникация с държавите членки, ОПС, съответните заинтересовани страни и НОПЕ в региона и предприемане на необходимите действия. Продължителността на непазарните мерки следва да бъде възможно най-кратка и съответните часове на тяхното прилагане трябва да бъдат предварително определени.

2.2.5.1. Непазарни мерки, които представляват ограничение на потока на електроенергия между държавите членки

Съкращаване на трансакциите може да се извърши в следните случаи:

а) ограничаване на вече разпределената междузонова преносна способност (както е посочено в член 51 от Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност ([11]) и член 72 от Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 г. за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването ([12]));

([10]) Списъците на извънредните ситуации се създават в съответствие с член 33 от Регламент (ЕС) 2017/1485 (ОВ L 220, 25.8.2017 г., стр. 1).

([11]) ОВ L 259, 27.9.2016 г., стр. 42.

б) ограничаване на предоставянето на междузонова преносна способност за разпределянето ѝ (както е посочено в член 16, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2019/943 и в член 35, параграф 2, буква а) от Регламент (ЕС) 2017/2196 на Комисията от 24 ноември 2017 г. за установяване на Мрежов кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването ([13])); или

в) ограничаване на предоставянето на графици след резултата от пазарите „за ден напред“ и „в рамките на деня“ (както е посочено в член 111, параграф 1 и член 111, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията ([14])).

В подразделите по-долу се описват съществуващите правила, приложими за всеки случай.

а) Ограничаване на вече разпределената междузонова преносна способност (както е посочено в Регламент (ЕС) 2016/1719 и в Регламент (ЕС) /2015/1222)

В член 51 от Регламент (ЕС) 2016/1719 за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност е определено, че всички ОПС трябва да разработят хармонизирани правила за разпределяне (ХПР) на дългосрочни права за пренос. Правила за дългосрочно ограничаване на междузоновата преносна способност са установени в дял 9 от ХПР ([15]).

В член 72, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2015/1222 за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването се установява, че намаляването на разпределената междузонова преносна способност е възможно само в случай на непреодолима сила или извънредна ситуация, когато ОПС трябва да действа експедитивно и повторното диспечиране или насрещната търговия не са възможни. Във всички случаи намаляването трябва да се извършва по координиран начин, след като се осъществи връзка с всички пряко засегнати ОПС. В член 72, параграф 3 се установява как трябва да бъде компенсирано ограничаването.

б) Ограничаване на предоставянето на междузонова преносна способност (както е посочено в Регламент (ЕС) 2019/943 и в Регламент (ЕС) 2017/2196)

Ограничаването на предоставянето на междузонова преносна способност за разпределение е възможно само когато се очаква, че преносната система няма да бъде възстановена в нормално състояние или в състояние на повишено внимание.

в) Ограничаване на предоставянето на графици (както е посочено в Регламент (ЕС) 2017/1485)

Ограничаването на графиците поради местни проблеми във физическата мрежа или в ИКТ системите (инструменти и средства за комуникация) следва да се съобщава във възможно най-кратък срок. В случай на проблеми с ИКТ следва да съществуват алтернативни канали за комуникация или резервни процедури, посредством които да се ограничи въздействието на проблема с ИКТ. В случай на проблем във физическата мрежа, който води до ограничение на графиците, в плановете за готовност за справяне с рискове на национално ниво следва да е определена процедурата за управление и компенсиране на това ограничение.

2.2.5.2. Спиране на пазара

В член 35, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/2196 за установяване на Мрежов кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването се определят случаите, при които пазарните дейности могат да бъдат прекратени.

В член 35, параграф 2 са изброени пазарните дейности, които ОПС може временно да прекрати. ОПС в даден регион трябва да постигнат споразумение относно решението за прекратяване на всяка от дейностите и причините за това решение.

Нито регионално или двустранно договорените кризисни мерки, нито националните непазарни мерки следва да водят до прекратяване на пазарните операции по причини, различни от посочените в член 35, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/2196 за установяване на Мрежов кодекс относно извънредните ситуации и възстановяването на електроснабдяването.

2.3. **Финансови договорености**

Финансовите договорености следва да гарантират, че за доставената електроенергия по линия на механизма за помощ се заплаща по адекватни цени. Тези договорености могат да обхващат изчисляването на разходите, обезщетението за помощ (включително обезщетението за ограничаване на потреблението), а процедурите на плащане се определят и въвеждат от съответните субекти.

([12]) ОВ L 197, 25.7.2015 г., стр. 24.
([13]) ОВ L 312, 28.11.2017 г., стр. 54.
([14]) ОВ L 220, 25.8.2017 г., стр. 1).
([15]) Решение № 3/2017 на Агенцията за сътрудничество между енергийните регулатори от 2 октомври 2017 г. относно предложението на операторите на електропреносна система за хармонизирани правила за разпределяне на дългосрочни права на пренос.

С финансовите договорености не следва да се въвеждат нездрави стимули, които сами по себе си биха могли да предизвикат нужда от помощ. Очаква се обезщетението за помощ да покрива не повече от реално направените разходи; то не може да се превръща в източник на печалба за предоставящия субект. Получаващата помощта държава членка следва незабавно да плати на предоставящата държава членка справедлива цена за получената електроенергия. Тогава последната определя как ще се процедира с тези средства и как ще бъдат съгласувани със съществуващите правила за уреждане на дисбалансите.

Всяко обезщетение, което се плаща на клиенти с ограничено потребление при извънредна ситуация — независимо дали е обусловено от задължението за предоставяне на трансгранична помощ или от извънредна ситуация в национален мащаб — следва да бъде в същия размер като предвиденото в националното право.

С оглед на горното държавите членки могат да запазят съществуващия национален механизъм (за свързаното с принудително ограничаване на потреблението обезщетение) за извънредни ситуации само в национален мащаб (т. е. когато няма искане за помощ). Това им дава свободата да решават дали желаят да плащат обезщетение на клиенти с принудително ограничено потребление или не. Когато обаче националната извънредна ситуация прерасне в ситуация със задействане на трансгранична помощ, един от вариантите може да предвижда разпределяне на обезщетението за помощ, плащано от отправилата искане държава членка на предоставящата държава членка, между всички групи клиенти с принудително ограничено потребление независимо от това дали са били ограничени в потреблението преди или след задействането на помощта. Възможно е този вариант да се базира на схема, разработена в държавата членка, предоставяща помощ, но за предпочитане е да се основава на подход от типа на „стойност на загубите от намалено натоварване“. Като алтернативна възможност, държавите членки могат да решат също така да плащат обезщетението, получено за помощ, в централно управляван „фонд за помощ“. По този начин съществуващите национални механизми за обезщетение при ограничаване на потреблението остават в компетенциите на държавите членки и различните подходи в държавите членки няма да доведат до различно третиране на групите клиенти с ограничено потребление в рамките на дадена държава при предоставяне на помощ в трансграничен контекст, когато обезщетението за помощ е задължително.

Основните елементи на обезщетението за помощ са i) цената на електроенергията и ii) допълнителните разходи, направени от помагащата държава членка за извършването на всичко необходимо електроенергията да преминава през границата, и представляващи реално направените разходи, които според националната правна рамка в помагащата държава членка се допуска да бъдат платени.

За определяне на цената на електроенергията в споразуменията могат да бъдат използвани и договорени различни подходи. Важно е обаче договорностите да са ясни по отношение на съгласувания подход и обстоятелствата, при които ще се прилагат, и в тях да са определени всички известни параметри, които ще се използват (например премията, ако е избран вариантът на последната известна търговска сделка плюс премия).

2.3.1. *Цена на електроенергията*

Във финансовите договорености следва да е посочена цената на доставяната електрическа енергия и/или методиката за определяне на цената, като се взема предвид въздействието върху пазарните операции. Последното споменато условие може да се тълкува като целящо определянето на цена или методика, която не нарушава пазара или не създава нездрави стимули. Цената на електроенергията, която служи като база за обезщетението за помощ, се определя (от пазара или чрез други средства) в държавата членка, предоставяща помощ.

а) Пазарна цена

Като водещ принцип, цената на електрическата енергия, доставена по механизма за помощ, не бива да е по-ниска от пазарната цена, тъй като това би довело до нездрави стимули. Ако цената се остави незамразена и се позволи динамично да следва търсенето и предлагането на електроенергия, тя може да даде съответен ценови сигнал дори в условията на криза.

По отношение на пазарните цени като цяло, ключов двигател е нивото на интеграция на пазара, което се счита за базов сценарий. Ако се допусне пълно реализиране на вътрешния пазар на електроенергия, включително на балансиращите пазари, тогава референтната цена може да бъде предоставена пряко от някоя от бъдещите платформи, създадени за обмен на балансираща енергия съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията ([16]) за електроенергийното балансиране. За изчисляването на „референтна цена“ би била необходима методика само когато няма повече налични оферти на балансиращия пазар (което би могло да бъде знак за едновременна криза) или когато пазарните специфики (т.е. съществуването на чисто национални балансиращи продукти) не позволяват активирането им от отправилата искането държава членка. И накрая, ако няма повече налични оферти на балансиращия пазар (т.е. няма повече налични ресурси на пазара), последният наличен инструмент е изключването на товари. В този случай цената на енергията следва да отразява разходите за реализиране на такова изключване на товари (виж буква б).

([16]) Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 година за установяване на насоки за електроенергийното балансиране (ОВ L 312, 28.11.2017 г., стр. 6).

б) Административно ценообразуване/принудително ограничаване на потреблението

Ако няма пазарна цена, може да са необходими други подходи за определяне на цената на електроенергията, например последната известна балансираща пазарна цена или пазарната цена „в рамките на деня“, която от двете е по-висока. Алтернативно като ориентир може да служи и цената при последната известна търговска сделка с електроенергия или съответна мярка, независимо дали с или без премия. Може да се използва премия, за да се попълни разликата — ако съществува такава разлика — между последната известна цена и стойността на загубите от прекъсване на електроснабдяването (VoLL) ([17]) на клиентите с ограничено потребление.

Изчисляването на VoLL може да се използва за определяне на цената на принудителното ограничаване на потреблението на клиентите в държавата членка, предоставяща помощ. Стойността отразява пропуснатите ползи на конкретната група клиенти в резултат на ограничаването. VoLL следва да бъде получена чрез методиката, посочена в член 11 от Регламент (ЕС) 2019/943.

Обикновено приетите стойности се отразяват също така в заповедта за ограничаване в плановете за готовност за справяне с рискове.

Накрая, може да си струва да бъде разгледана методиката за определяне на цените на националния регулаторен орган или на компетентния орган или да се използва даден аналог, като например цената в опциите за покупка ([18]).

в) Готовност за плащане

Може да се окаже разумно да бъде определена максималната сума, която всяка държава членка е готова да плати за електроенергия при кризисна ситуация. Максималната стойност вероятно би била VoLL за категориите потребители на електрическа енергия, които имат право да получат специална защита от изключване в дадена държава членка. Ако цената на електроенергията надвишава тази стойност, може да не е в интерес на държавата членка да иска електроенергия по механизма за помощ. Не е задължително обаче тази информация да бъде включена в договореностите или да бъде отразена в плановете.

2.3.2. *Други категории разходи*

Всички други категории разходи следва да бъдат включени във финансовите договорености, включително подходящите и разумни разходи за предварително определените мерки (член 15, параграф 4 от Регламента), които ще трябва да бъдат покрити чрез справедливо и бързо обезщетение. Допълнителните разходи следва да се ограничават до минимум и да се внимава да не се допусне повторно отчитане на разходи, тъй като много от елементите на допълнителните разходи може вече да са били отразени в цената на електроенергията.

а) Свързани разходи за пренос

Обезщетението следва да покрива свързаните с преноса разходи, свързани с преносната способност, необходима за количествата за помощ.

б) Вреди, понесени от клиенти с принудително ограничено потребление (обезщетение за ограничено потребление)

Други разходи могат да представляват също така разходите, направени във връзка със задължението да се плати обезщетение в помагащата държава членка, в това число за вреди, понесени от понесени от клиенти с принудително ограничено потребление. Тези разходи могат да бъдат включени в стойността на обезщетението, ако според националната правна рамка се предвижда, в допълнение към цената на електроенергията, задължение за плащане на вреди на клиенти с принудително ограничено потребление, включително обезщетение за икономически щети. В договореностите следва да бъде включена съответната методика за изчисляване. Може да се постигне съгласие сумата на реално платеното обезщетение да се прехвърли към субектите, които използват електроенергията по линия на помощта в получаващата помощ държава членка.

От друга страна обаче разходите за вреди, претърпени от клиенти с принудително ограничено потребление, могат да бъдат покривани чрез обезщетение само ако не са отразени в цената на електроенергията, която трябва да плати отправилата искането държава членка. Отправилата искането държава членка не бива да плаща два пъти обезщетение за едни и същи разходи.

([17]) Има случаи, в които премията обхваща „застрахователната стойност“ на освободената електроенергията.

([18]) Опциите за покупка дават на купувача на опцията за покупка правото, но не и задължението, да закупи конкретно количество електрическа енергия на фиксирана цена в бъдеще. Купувачът на опцията заплаща премия за правото да упражни опцията. Опциите се състоят от цена на упражняване, период на ценообразуване, методика за сетълмент и премия. Опциите се търгуват на борси или могат да представляват частни двустранни извънборсови сделки.

в) Разходи за съдебни производства в помагащата държава членка

Други евентуални разходи може да са свързани с възстановяването на разходи по съдебни производства, арбитражни производства и спогодби, заедно с всички разходи, свързани с тези производства, в които участва помагащата държава членка, спрямо субектите, участвали в предоставянето на такава помощ (член 15, параграф 4, буква б) от Регламента). Съответно обезщетение следва да се плаща обаче само срещу доказателство за направени разходи.

В случай на съдебен процес, в който участва държава членка и даден субект, който предоставя помощ над (недостатъчния размер на) обезщетението от получаващата помощ държава членка, следва да бъдат предвидени гаранции за защита на последната държава членка. Може да има обстоятелства, при които съответният субект и държавата членка, в която е неговото седалище, биха могли да започнат съдебен процес помежду си за по-висока цена на електроенергията или по-голямо обезщетение за субекта и да действат в ущърб на държавата членка, отправила искането за помощ, която дори не е страна в съдебното производство. Подобни обстоятелства следва да се избягват.

Горепосочената ситуация се различава от ситуацията, в която дружество в помагащата държава членка образува съдебно производство срещу субект в получаващата държава членка, във връзка с цената на електроенергията или обезщетението за ограничаване на потреблението. В такава ситуация дружеството или субектът, който изгуби делото, носи отговорност за плащането на съответните разходи.

2.3.3. *Показание за метода на изчисляване на справедливото обезщетение*

При изчисляването на справедливо обезщетение могат да се използват следните методи:

— прост сбор на всички приложими елементи, описани в горния раздел;

— моментна стойност на парите: плащането следва да се извършва бързо. Все пак държавите членки могат да се договорят за лихвен процент, който да се прилага върху обезщетението след определен реалистичен период от предоставянето на помощта и след като е била изчислена и одобрена точната сума на обезщетението,

— споразумение между държави членки, които използват различни валути, по отношение на валутата, в която следва да бъде изчислявано и плащано обезщетението, включително съответния обменен курс.

2.3.4. *Изчисляване на обезщетението за всички релевантни и разумни разходи и задължение за плащане на обезщетението*

Вероятно изчисляването на точния размер за плащане към държавата членка, която е предоставила помощта, и към субектите в тази държава членка, може да се направи реалистично едва известно време, след като е била доставена поисканата по линия на механизма за помощ електроенергия. В регионалната или двустранната си договореност държавите членки могат да се споразумеят за подхода за изчисляване на цената на електроенергията и на допълнителните разходи и за реалистичен краен срок на плащане.

Информацията относно реално доставените количества електрическа енергия и всяка друга съответна информация, необходима за изчисляване на обезщетението, следва да се изпраща на съответното(ите) лице(а) за контакт в държавите членки, участващи в процедурата по линия на помощта, така че и двете държави да могат да направят окончателното изчисляване на обезщетението. В зависимост от прилаганата мярка, информацията може да бъде получена от ОПС, операторите на разпределителни системи (ОРС), оператора на стратегическия резерв, доставчика или НОПЕ. Изчисляването на обезщетението може да бъде възложено на друг предварително определен субект.

2.3.5. *Условия на плащане*

Като водещ принцип съществуващите процедури за вътрешни плащания и обезщетения (или сделки за балансиране) в дадената държавата членка и съществуващите роли и отговорности в тази връзка следва да се запазват и прилагат, когато е възможно, също така за плащанията на обезщетения за помощ между държавите членки. Договореностите между държавите членки следва да бъдат насочени към начина на свързване или реализирането на интерфейс между тези съществуващи национални рамки. Естеството на помощта може да наложи ролята на интерфейс, носещ окончателната финансова отговорност, да се изпълнява от държавата членка или компетентния орган.

2.3.6. *Роли и отговорности- кой на кого плаща и кой урежда плащанията*

Когато в помагащата държава членка все още има възможност за доброволни мерки от страната на потреблението, необходимо е да бъде запазен достъпът до съответната платформа и до междузоновата преносна способност. Трансграничният купувач следва да има възможност за извършване на плащанията за електроенергия по същия начин като местен купувач, в съответствие с условията в насоките за електроенергийното балансиране.

Когато са въведени ограничения, за плащането на обезщетения от съседна държава може да се използва или приспособи (както е необходимо) всяка съществуваща правна рамка, процес на плащане или орган, отговарящ за администрирането на плащанията в държавата членка, предоставяща помощ.

Крайният бенефициер на помощта е получилият доставката потребител. В случай на ограничаване на доставките, доставчикът на електроенергия към ограничения незащитен клиент трябва да бъде сигурен по отношение на продължаването на плащанията, като се имат предвид количествата по линия на помощта. Те следва да се уреждат по схемата за обезщетение в държавата членка. Потенциалните роли и отговорности могат да бъдат разпределени, както е описано в точка 1.5.

2.3.7. *Описание/стъпки в процеса на плащане*

В зависимост от съществуващите рамки и от начина, по който държавите членки са договорили интерфейса между тези рамки, одобрените процедури следва да бъдат включени в договореностите.

Като се изхожда от това, че държавите членки участват пряко в определянето на финансовите аспекти помежду си, и по-специално на мониторинга, проверките и изпращането на искания за плащане след доставянето на електроенергия по линия на помощта, съответният субект в помагащата държава членка изчислява размера на обезщетението въз основа на количеството на доставената електроенергия, съгласуваните компоненти на разходите и одобрения метод на изчисление и представя своето искане за плащане на съответния субект в отправилата искането държава членка. След това отправилата искането държава членка потвърждава получената услуга, проверява изчислението и ако няма възражения, плаща в рамките на договорения срок. Финансовите процеси в рамките на държавите членки — като разпределение на обезщетението или начисляване на обезщетение за помощ — протичат съобразно националните правила (напр. те могат да се прилагат направо към предлагащия/ограничения субект или да бъдат разпределени между всички потребители).

Крайните срокове за изчисляване на обезщетението за помощ, проверката и плащането са аспекти, които следва да бъдат включени в договореностите. Същото важи за приложимото право и възможностите за решаване на спорове в случай на спор, произтичащ от използването на механизма за помощ.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Благодарение на Регламента за готовност за справяне с рискове политическото желание за помощ между държавите членки се превърна в реална действителност. Освен това с помощта на Регламента помощта се издига от статута на понятие, прилагано в национален план, до статут на общоевропейска защита на обществената безопасност и личната сигурност. За целите на защитата на обществената безопасност и личната сигурност, с Регламента се въвеждат всеобхватни права и задължения, които предоставят на потребителите на електрическа енергия, които имат право да получат специална защита от изключване, сигурност за непрекъснатостта на доставките на електрическа енергия. Насоките в настоящия документ предлагат широк диапазон от възможности за функционирането на механизма за помощ, като държавите членки са свободни да избират решенията, които са най-подходящи за тях.